

MEMORIAL
 DEL QVE DEV AD-
 VERTIRSE Y NOTAR,
 EN IVSTIFICACIO DE LA CONCESSIO
 de aygua que la Ciutat demana à sa Magestat,
 ab lo memorial que se li ha
 presentat.

ER justificacio del ques ha sup-
 plicat à sa Magestat per part de la
 Ciutat de Barcelona, y pera que
 conste ab quanta facilitar se pot
 concedir, se ha de pendre per fo-
 nament lo benefici publich tant
 gran que ha de fer, lo fer venir à Barcelona la sequia
 de aygua del riu de Llobregat.

Aquest benefici publich es tant notori, que no ne-
 cessita de proua alguna, pus al vll se veu la sterilitat
 de aygua que dita ciutat te per auuy, y la abundan-
 cia quen tindra si arriba dita sequia a Barcelona: la
 qual abundancia sola, importa hu dels majors benefi-
 cis que pot tenir vna Republica. ^a Y perço Plato en
 ses lleys encomana molt als oficials q̄ tenian la admi-
 nistracio de las ciutats que principalment procuraf-
 sen a portar abundancia de aygues, les quals no sols

a Plato lib. 6. de le-
 gib. 69. curā aqua-
 rum ediles habeāt,
 ut fontes quam li-
 quidissima, suffi-
 cientesq. ducantur,
 ac ciuitatem tuuēt,
 pariter & exornēt.

A serue-

Pular 162024

a Aristot. lib. 6. politici. cap. 11. primum est ut aquarū suppetat intima copia.

b S. Thomas lib. 1. regi. Princi. cap. 2. ait, sicut aer temperatus, ita & salubris aqua est requirenda, ex his enim maxime pendet sanitas corporū, quae sepius in usum hominum assumuntur: inter ea vero quae per modum nutrimenti assumuntur aqua est, quae sepiissime utimur, tam in potu, quam in cibo: ideoque nihil est, praeter aeris puritatem, magis pertinens ad sanitatem, quam aquarum salubritas.

c Ripa in suo tracta. de peste p. 2. n. 25. plura adducit ad probandum bonitatem aquae, & Cassaneus in tract. glo. mund. p. 12. consid. 8. quos sequitur Mascar. de proba. concl. 122. per tot.

d Iulius Frontinus lib. 2. de aqueduct.

e L. de pupillo §. si quis riuos ff. de noui oper. nuntia. ibi, cum publicae salutis, & securitatis

seruexen als habitants, pero encara adornan las ciutats. Y lo mateix aduerti Aristotil, ^a dient, que lo primer cuydado del gouern de la ciutat ha de ser, quey haja gran copia de ayguas, en demes si son saludables, com ho diu S. Thomas, ^b axi com ho es la de Lobregat, que per la experiencia quen ha fet fer per personas expertas la dita ciutat, ha constatat esser aygua de manco pes que totes les de les fonts, y pous de Barcelona, y tenir les demes calitats que ha de tenir pera ser molt saludable, segons Ripa, Cassaneo, y altres. ^c

Y encara que alguns particulars, sens tenir la experiencia que es menester, axi en conceixer la bondat de la aygua, com los effectes que pot causar la vinguda della, hajan dit que dita aygua no es tan saludable, y que la vinguda de la sequia ha de causar mala salut. Empero no se ha de attendrer al que aquells diuhen de son cap, parlant a gust de son paladar, sino al que han dit y referit los experts, anomenats per la ciutat, que molts dells son les persones que tenen a son carrech las ayguas de la ciutat, semblants als curadors de ayguas que tenian los Romans, segons Iulio Frontino, ^d y altres.

Y aquestos referexen no sols que dita aygua es bona, y molt millor de quantes per auuy ni ha en Barcelona, pero encara que venint per la sequia com ha de venir, arribara molt neta en Barcelona, encara que sen prengues per lo cami pera regar, no sols posantla en dos alueos diferents, del que per auuy nos tracta, pero etiam anant per vn aluco, y podra seruir de netejar les claueguerras de la dita ciutat, que encara que no sen alcanças altre benefici publich, sino sols lo netejar las claueguerras, seria de grandissima utilitat pera la salut, y tal ques hauria de procurar ab gran vigilancia, com ho disponen diuersas lleys, y ho referexen Conrado, Craueta, y molts de altres. ^e

Donat donchs per constant, y aueriguat que dita vinguda

vinguda

vinguda de aygua no ha de causar mala salut, com no la ha causada may la sequia que entra per ciutat junt al portal nou per vn alueo afoles, antes be ha de purgar les clauegueras, y fer altres grans beneficis, noy pot hauer cosa que pugua retraurer lo animo de sa Magestat, de no concedir tot lo que per part de la ciutat li es estat supplicat se cōcedis: Perque ab dita concessio nos fara perjudici algu a la jurisdicchio de sa Magestad, ni a son Real patrimoni, ni al tribunal de la Ballia general, y se alcançarà vn benefici publich tant gran, com se espera. Y asso se proua ab las rahons següents.

Y es menester aduertir dos cosas, antes de proposar ditas rahons. La vna es, que fent venir la ciutat dita sequia de aygua, es necessari simpliciter que tinga jurisdicchio bastant pera remoure tots los impedimēts ques pugan fer al curs de dita aygua, sens que haja de anar a diuersos tribunals, ocupats ab altres negocis per alcançar ques remogan los impediments, y tambe perque hauent de anar a altre magistrat, pera ques posen bans, y apres pera ques executen, per coses tan minimas, com cada dia se oferiran en lo impediment de dita aygua, serà no sols difficil de obtenir: perq̄ les coses comunes tenē ya de natural ser oblidades, y sempre los particulars vencen ab les preuencions que fan, y llastimas q̄ representan: a demes q̄ estas execucions requerexen gran celeritat, y presteza, tant que los Romans per estas execucions a soles, cōtra los impedients lo curs de la aygua, tenian vn Magistrat eregit, que no podia entendre en altra cosa. Y per aquesta mateixa causa los serenissims Reys de Arago predecessors de sa Magestat han concedit a la dita ciutat tota la jurisdicchio que ha de menester pera ben administrar les coses que dita ciutat te, tant en domini, com en administracio, sens la qual era molt difficultos, y casi impossible, que dita ciutat pogues acudir a tanta cosa de benefici publich que adminis-

A 2 tra,

interfit, & cloacas, & riuos purgari, & l. i. ff. de cloacis, ibi, curabit Prætor, ut cloacæ purgentur, & efficiantur, nam & cælum pestilens, & ruinas minantur immundicie cloacarum. Rip. de pest. 2. part. tit. de remed. præseruat. cōtra pestem num. 48. & seq. Conrad. incuria breui lib. 1. cap. 9. §. 1. pag. 14. num. 21. Aym. Crauet. consil. 54. nu. 1.

a L. i. §. permittitur ff. de aqua quōtidia. & æstiu. & tot. tit. de aqueduc. lib. ii. C. tradit Iul. Frontin. lib. 2. de aquaduct. & Simā. de republi. lib. 8. c. 16. num. 6. & Pet. Gregor. sintagma iuris vniuer. lib. 3. cap. fin. tom. i.

tra, com se veu a la clara en la administracio de son patrimoni, que son las imposicions, ^a en les quals, aixi en exigirles, com en conseruarles, y procehir cõtra los fraudants, y tambe ab debtors de la ciutat exerceix la jurisdicció que ha menester per vn official, creat per la mateixa ciutat, que es lo Cluari, per diuerses concessions fetes per dits Reys de gloriosa memoria. Lo mateix es, y tambe en la punicio de tots los officials de dita ciutat, que delinquexen en sos officis, en los quals dita ciutat exerceix la jurisdicció que ha menester per medi de dit Cluari, per concessions fetes per dits senyors Reys: y axi mateix en totes quantes coses te a sa administracio: com es la administracio de les obres publiques, fonts, y clauegueres, pera la qual te dos officis creats de Obrers: la prouisio de la Annona, pera la qual te vn offici creat de Administrador de plaçes: y los aforaments dels preus dels vins, olis, y altres vitualles, pera la qual te vn offici creat de Mostafaph: los quals son officials Reals, pero de baix de la jurisdicció concedida per dits senyors Reys a la ciutat, conexent los Consellers de sas declaracions, y execucions, per via de recors, no podent les ells fer, sino segons los bans posats per la mateixa ciutat: y tambe en la administracio de les confraries, acerca de les quals administra la dita ciutat tota la jurisdicció que ha menester per conseruacio de elles per semblants concessions. Y generalment està concedida a dita ciutat, la jurisdicció bastant pera ordenar, y posar bans, y fer executar aquells en tot quant convinga al benefici publich de dita ciutat, tant en ciuil com en criminal, ab manaments continent graues penes, pera que tots los officials Reals, com son Veguer, y Balle, y altres, fassan ditas execucions: a demes de tenir la ciutat, com te, vn offici de cap de guayta, concedit per dits senyors Reys, que està a total disposicio de dita ciutat, pera fer les execucions dels bans, ò penes imposades per la ciutat.

Y encara de estes jurisdiccions ni ha moltes que per millor explicacio de elles , y per lo que requereixen celeritat les execucions estan concedides a dita ciutat, ab clausula, que nos pugan euocar les causes en la Real Audiencia , ni entremetres dellas altre official algu: tot lo que es tant notori que no necessita de major proua que la allegatio.

La segona cosa que fa aduertir es , que concedint sa Magestat a la ciutat la facultat de aportar dita aygua desdel riu de Lobregat a Barcelona, encara que fie ab facultat de concedir llicencies pera regar , no dona cosa fructuosa de son patrimoni , com son delmes, ò censos, ò altres coses semblants , y que en aslo la ciutat no ha de restar medrada, antes be ha de gastar mes de cent mil escuts , y molts mes que diuen alguns, y aslo es cert: y molt incert sis podra hauer alguna cosa de las llicencies de regar , per no saberse encara si podra efectuar se en totes parts , y perço no sen tracta per ara, *sin se arribada la aygua a Barcelona*, que es lo principal effecte, y major benefici a ques tira.

Y no fa al cas dir, que si sa Magestat no concedia lo dret de dar llicencies a la ciutat de regar , concedintles sa Magestat augmentaria son patrimoni: perque a demes que lo Marques de los Velez te ja concedida facultat de sa Magestat de pendrer aygua pera regar, de qui la te de comprar la ciutat , y de altres ques enten ne tenen, se veu al vll que nos augmētaria may per aqueix cami lo patrimoni Real, perque es cert gastaria molt mes en fer la sequia, y mantenir la, del que podria traure de les llicencies de regar , y aslo es tant patent que no te necessitat de proua.

Presupposadas estas dos cosas, se veu a la clara, que lo concedir sa Magestat dita aygua , ab dret de concedir llicencies pera regar, ò pera repartirla ab cōtraete ab qui li aparega, y ab la jurisdiccio que ha menester la ciutat pera conseruacio de la sequia, y curs del

aygua, y ab remissio dels lluismes de las compras que fara, dels drets que diuerses persones tenen adquirits en ditas ayguas, no fa perjudici algu, que sia de consideracio a la jurisdicció Real, ni al patrimoni de sa Magestat, ni al Balle general, ni a son consistori, com se proua ab estas rahons.

En respecte de la jurisdicció es clar, perque la ciutat no ha de menester sino facultat de imposar bans, y fer executar aquells, ab los quals se impedezca que ningun turbe lo curs de la aygua, ara sie prenentla, ara vessantla, ara desbaratant lo aluco, y asio es sols de la jurisdicció simple, y no del mer, ni mixt imperi, y ho tenen concedit en totes coses los senyors de Castells termenats, pera cobrar los drets del Castell: y totes quantes Vniuersitats hi ha en Cathalunya pera cobrar sos drets, y en particular las imposicions.

a Bart. in l. imperium ff. de iurisdictione omnium iudicum.

Y en respecte de les aygues, la tenen concedida totes quantes viles, y ciutats tenen concessions de aygues, pera fer portar ab sequia, com son Leyda, Balaguer, Manresa, y altres: y tenint ya sa Magestat concedida esta jurisdicció a la ciutat de Barcelona pera fer bans, y fer executar aquells, axi per los officials Reals ordinaris, com per los de la mateixa ciutat, venint ara dita aygua en poder, domini, y administracio de la ciutat, la qual necessita de ella, per las causas demunt ditas, ni la concessio sera gran, ni lo perjudici de la jurisdicció, en cosa tan leue sera de consideracio: hauentla majorment concedida los antecessors de sa Magestat mes ampla, y en cosas de mes importancia en los casos dalt referits.

Y a la Ballia general, y son consistori no se li fara perjudici algu, pera la concessio de dita jurisdicció: perço que lo Balle general, y son consistori, no te jurisdicció en les aygues, sino en quant son del domini, y patrimoni de sa Magestat, y mentres estan en aqueix estat, segons les comissions y pragmatikas

del

72
del Rey don Pere III. a les quals està reduhida y reformada dita jurisdicció, per constitucions de Catalunya, y sens poderse ampliar: y perço en las ayguas, que los senyors Reys de gloriosa memoria, antecessors de sa Magestat han cõcedit à diuersos particulars, ab translatio de domini, may se es entremes lo Balle general, ni en elles ha exercit may jurisdicció alguna, antes be la cognicio de totes causes de aygues publiques, possehides per Vniuersitats, ò particulars, en que lo senyor Rey no ha tingut reserua de domini, se han sempre tractada deuant dels ordinaris, ò en la Real Audiencia, sens interuencio alguna del Fisch Real.

*a Constit. i. sub tit.
de officio de Balle general, &c.*

Y asso es tant veritat, que de las ayguas de las fonts, que dita ciutat te en son domini, may dit Balle general se es entremes, ni en elles son consistori ha exercit jurisdicció alguna, per ser com es, fora del patrimoni de sa Magestat: antes be los Consellers de dita ciutat han ordenat, y polats bans per la conservacio de dites aygues, y fets executar aquells, y cada vn any van judicialment dits Consellers a visitarles ab los Obrers de la Ciutat, y altres officials, pera redreçar lo curs, y remoure qualseuol impediment.

Y perço fent merce sa magestat de concedir a la ciutat lo domini de dita aygua, eixint del patrimoni Real, y entrant en lo de la dita ciutat, no estara de baix de la jurisdicció de dit Balle general, ni de son consistori, y perço no se li fara perjudici a ell, de ques concedesca la jurisdicció a la ciutat, hauent de ser dels ordinaris Reals, ò de Baro del lloch ahont se fara lo delict, en cas nos concedis a la dita ciutat.

Y en cas que dita jurisdicció pogues competir per alguna via al dit Balle general, y a son consistori, per ser tan solament vn article de jurisdicció simple, no en tots casos, sino sols en los impedimets del curs y

vs de dita aygua, y conseruacio de aquella, romanent tot lo que resta del mer, y mixt imperi, que es lo conueixer del domini de dita aygua, y dels danys, ò prejudicis, y dels drets que tercers pretengan tenir en ella, se veu es cosa molt poca, y que nos pot dir ferse perjudici algu à dit Balle general en la concessio.

A demes que es tan annexo y conferent, que lo mateix que fa la sequia, y aporta la aygua, tinga la jurisdicció conuenient pera procurar lo curs, y conseruacio de aquell, ques pot dir serli natural, pus en tots casos se es obseruat axi, com dalt està dit, y en ningun pot estar millor, pera que puntualment se fassa obseruar tot lo que conuinga per conseruacio de dita aygua, anant tantes llogues com ha de anar, y passant per tantes, y tan diuerses jurisdiccions, com ha de passar, que en poder de la ciutat, la qual pera defensar sos drets, y priuilegis, ò concessions fetes per sa Magestat, te facultat de declarar marca contra qualseuol ciutats, vilas, y llochs Reals, ò de Baro, en los quals hi ha fadiga de dret à requesta de la ciutat, en preiudici de dits sos drets, y priuilegis: y encara pot procehir ab ma armada contra los impedints, y turbants dits drets, en virtut del priuilegi de la bandera. Per lo que es indubitat ques obseruaran los bans que la ciutat posara, y serã aixi mateix executats a requesta de la ciutat.

En respecte empero del patrimoni de sa Magestat, es axi mateix clar, y expedit, que no se li fara perjudici, que sie cosa de consideracio, fentse la concessio com se es demanada, ab pacte y condicio de no poder edificar molins: Perço que com està dit, per hauerne sa Magestat algun profit per concessions de regar, ha de fer la sequia a ses costes, que ha de costar lo manco cent mil lliures, y no sen traura de llicencies de regar, sino molt poca cosa.

Y los lluyssines aixi mateix, la remissio dels quals se demana, no pot ser sino vna cosa minima. Perque ja
sic

fic lo Marqués de los Velez tinga concedida la facultat de vfar de dita aygua, delde Lobregat fins al mar, hauent de costar tants milanars, com ha de costar lo aportar la aygua, y podent sen hauer tan poch profit, es ben cert, ques estimara poch dita facultat, com en effecte no la estima, pus ha molts anys q̄ non vfa. Los lluïsmes dels altres particulars que podran vendre à la ciutat lo dret que tenen, no se sap lo que es, y en effecte no pot esser grã cosa, perque essent ho no tindria effecte, perque la ciutat tampoch no ho cõpraria si hagues de ser cosa de consideracio.

Y en cas que ho fos, ò pogues esser, apar que no deũ asso retraure lo animo de sa Magestat de fer esta gracia à la ciutat, pus en ella la ciutat no grãgea, ni guanya rendes, sino que ha de gastar milanars, y molts en fer venir la aygua, y despres en conseruarla, en grandissima vtilitat publica, y embelliment de la ciutat: per lo que sa Magestad ha de tenir ben empleat tot lo que fara de gracia à dita ciutat.

Y supposat que apres de dita concessio, ò ara juntament ab ella, fes gracia y merce sa Magestat à dita ciutat de poder fer molins, tampoch se li faria perjudici a son patrimoni Real, en respecte dels molins Reals que te auuy: perque en tal cas la ciutat compraria dits molins, y seria gran vtilitat pera dit patrimoni Real, perque per auuy ne trau poca vtilitat per los grans gastos que de continuo se offereixen en lo reparar la resclosa que molt souint se romp, y arruina, y no pot augmentarse lo preu de la moltura, ni del tragi, per tenir ja la ciutat adquirit aqueix dret, ab concessio Real, y la ciutat podria supportar ho ab lo mateix gasto de officials que hauria de tenir pera la altra sequia, y podria ser que fossen de mes profit los que de nou se construïrian en la noua sequia, y podria pagar lo valor de dits molins Reals, carregant se lo preu a censal.

De hont podria millorarse lo dit patrimoni Real,
de

de moltes maneres; la vna en rebreer sens gasto algu lo valor de dits molins, y l'altra per las moltas comoditats resultaran a dit patrimoni Real, en la fabrica de dita sequia, pus reaxint, com se pensa, que prouehida la ciutat de Barcelona, de las ayguas aura menester pera fonts, y altres usos della, restaran fertilizadas las terras per hôt passara dita sequia, y dels fruyts dellas resultaran à sa Magestat dos notoris beneficis. Lo primer, en respecte dels molts canems se faran en ditas terras, y dells procehir la prouisio del cordam, y fusta se fara en las ditas terras, que tot pora ser per seruey de sa Magestat, y de ses galeres. Y lo segon, lo poder en ocase de qualseuol armades, y prouisions de galeres, y altres vexels, molrer en dits molins grans cantitats de blats pera la fabrica dels bescuyts pera ells necessaris, los quals vuy, per no auerhi tal comoditat en Barcelona, se han de fer en Tarragona, y altres parts del Principat de Cathalunya, ab molt major gasto del que assi se farian.

Y finalment en respecte del perjudici ques podria fer a tercers, en respecte del dret de pèdrer la aygua, com en respecte dels molins de particulars, no pot tenir difficultat, pus la ciutat ofereix satisfer y pagar à cada hu lo que li fera interes, dexant ho tot en mans y coneguda de sa Magestat. Per tot lo qual se espera, que sa Magestat inclinara son real animo, à fer la concessio demanada, per la ciutat, pus se veu à la clara que de ella ha de resultar tant gran benefici publich, en seruey de sa Magestat.

Gilabert Aduocatus ciuitatis.

Franciscus Aguilo Aduoc. ciuit. subrogatus.